

Ολυμπιακοί Αγώνες, Ήραία, Νέμεα και Λύκαια υποδέχονται την Ολυμπιάδα του 2004

„ΑΙΕΝ ΑΡΙΣΤΕΥΕΙΝ
ΚΑΙ ΥΠΕΡΦΟΧΩΝ
ΕΜΜΕΝΑΙ ΆΛΛΩΝ.“

HArchaia Olympos stis 7 tou perasmenou Septemvriou ezhose axexastees, monadikess stigmes. Eixan perasai ligia molies eikositetrapara apo tη stigmi ekeivn pou oi Athanatoi eixan epilexei tηn Ellada ws dioraganwtria xwra twn Olympiakwn Agwnwn tou 2004. Ekatō peripou vees kai veoi, foyteteis tηs Gymnastikhs Akademias, me enduma arhaiwn Ellhnwn agwnistwn kai gumnā pēlmata, eisérchontan ston stibio gia na parousiásoun mprostā se ekantadeis theatwn ta Archaia Ellhnikā athlēmatata.

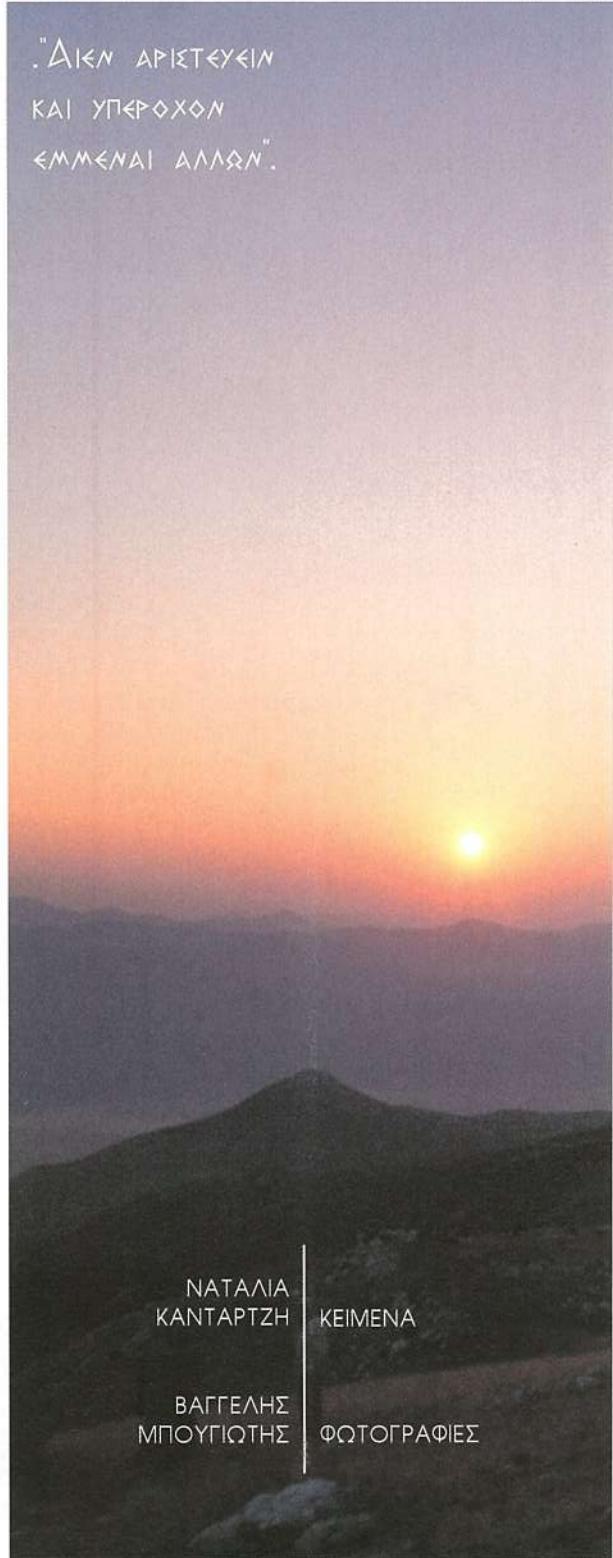
Ekeivn tη stigmi anabivnan gia prwta fora sten Ellada oi Arhaioi Olympiakoi Agwnes.

Xilia exakossia téssera xronia eixan perasai apo tηn telesutaiia fora pou étrexan athlēteis sto Archaio Stadio tηs Olympias. H suykīnētē, lōgō twn nmerwn, epiβallopōtan.

Tηn megalopreperi autē giortή diorugánwasan apo koinou s̄t̄ Omospōndia Arhaiwn Ellhnikwn Agwnismátwn kai o Súlllogos «Olympiakή Idéa».

Khruskeis kai salpīgktes kaloúsan tous athlēteis sta agwnismata. Sto drómō, sto álma me althrēces, sti δisikoβolia, ton akontismό, tēn pálē kai tēn puymachia, to paγkrátio kai tēn oplitodromia. Oi drōmeis me perikeyfalaia kai aspida sto aristeró xéri kai oi puymáchoi me dērmátinouc imántteis sta xéria.

Oi nearéz athlētries étrexan sta Herai, tous agwnes twn parthenwn, tη nikētria twn opoiwn pantreuwotan to nikētē twn Olympiakwn Agwnwn. Oi Ellanodikēs, me porphyrō xitwna, stefánwasan tous nikēteis me tēn kótino.

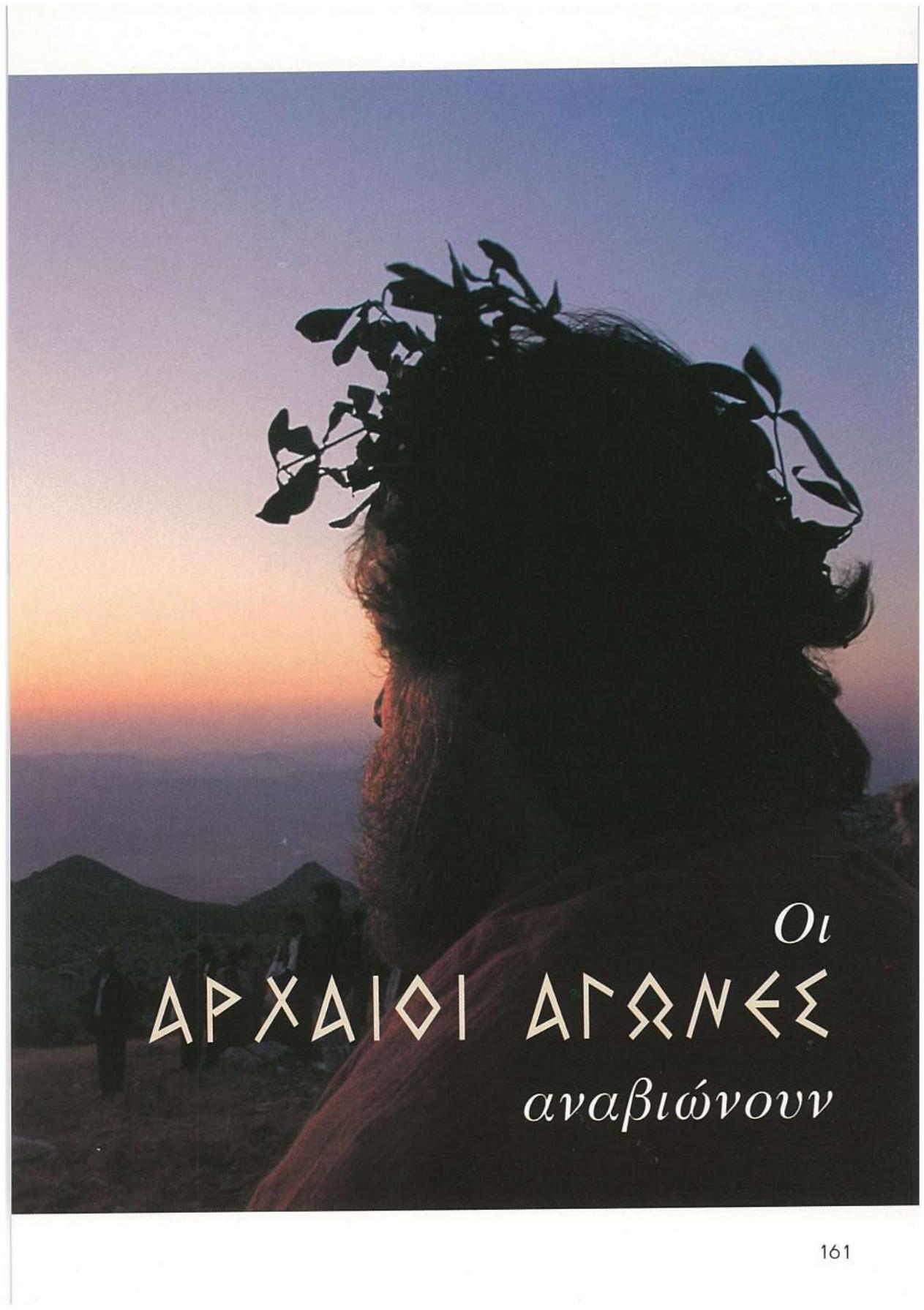

NATAILIA
KANTAPTZH

KEIMENA

ΒΑΓΓΕΛΗΣ
ΜΠΟΥΓΙΩΤΗΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

*Oι
ΑΡΧΑΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ
αναβιώνουν*

‘Αποφη του Ηραίου στην Άλτη. Η λατρεία της θεάς Ήρας επικράτησε στην Ολυμπία, ώσπου χτίστηκε ο ναός του Δία.

Η Ήρα λατρεύόταν στην Ολυμπία με ξεχωριστή μεγαλοπρέπεια. Άλλωστε σ' αυτήν ήταν αφιερωμένοι και οι αγώνες παρθένων (Ηραία). Σύμφωνα με τον Τ.Δημόπουλο η Άλτη παράστεκε στους αγώνες και με αυθωπώνη υπόσταση. Ήταν μια γριά ιέρεια της Ήρας που τους παρακολούθουνε καθισμένη σε ένα τιμητικό μαδμάδινο κάθισμα απέναντι από τον Ελλανοδίκη απέναντι στη Βορεινή πλευρά του Σταδίου”

► ΤΟ ΚΟΙΝΩΝ ΤΩΝ ΑΧΑΙΩΝ ΤΗΣ ΚΛΑΥΔΙΟΝ ΠΕΛΟΠΑ Β ΚΛΑΥΛΙΟΥ ΑΡΙΣΤΕΑ ΚΑΙ ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΛΕΟΔΙΚΗΣ ΥΙΩΝ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΤΩΝ ΑΧΑΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΜΜΑΤΕΑ ΠΑΣΗΣ ΕΝΕΚΕΝ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΑΥΤΟΥ ΕΥΝΟΙΔΑΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑΣ

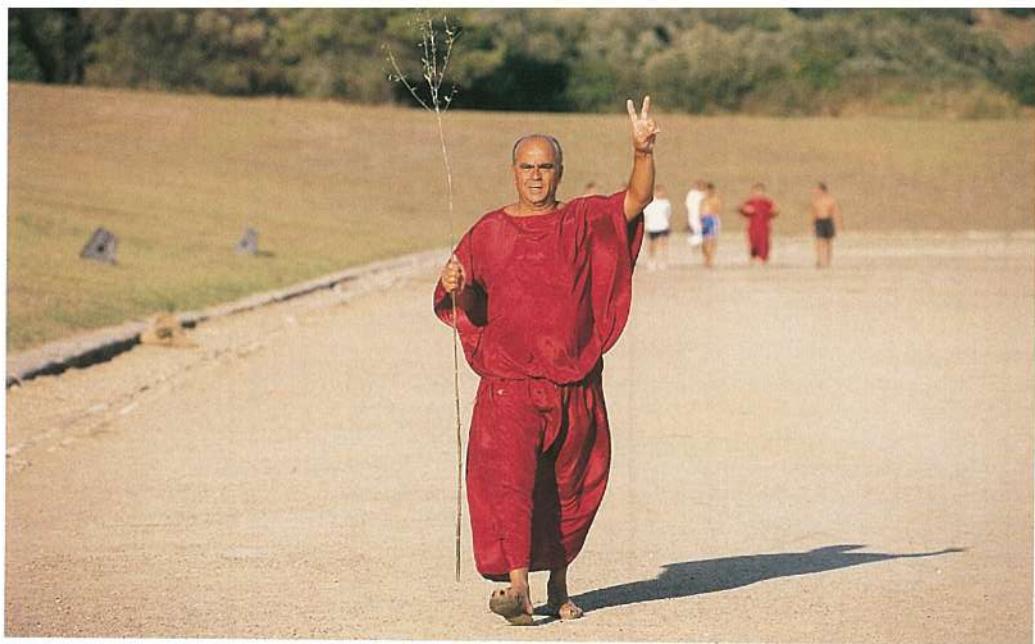
◆ Ο Ολυμπιακοί Αγώνες γίνονταν κάθε τέσσερα πλήρη χρόνια και σύμφωνα με ερευνητές κατά τα μέσα Ιουλίου (από τις 11 έως τις 16 περίπου). Ο αριθμός των ημερών κατά τις οποίες τελούνταν οι αγώνες δεν ήταν ο ίδιος σ' όλη τη διάρκεια της αρχαιότητας. Ως το 684 π.Χ. (24η Ολυμπιάδα) όταν τα αγωνίσματα ήταν έξι, οι αγώνες γίνονταν σε μια μόνο ημέρα. Στην 25η, όταν εισήχθησαν τα αγωνίσματα των αρματοδρομιών, προστέθηκε και δεύτερη ημέρα. Στην 37η (632 π.Χ.) με τα αγωνίσματα των παιδών προστέθηκε και τρίτη ημέρα. Αργότερα φαίνεται πως οι γιορτές κρατούσαν πέντε ημέρες.

Το διάστημα που μεσολαβούσε από το τέλος των αγώνων ως την αρχή του πέμπτου χρόνου, οπότε άρχιζαν οι επόμενοι, έπαιρνε το όνομα Ολυμπιάς. Ο όρος «Ολυμπιάδα» χρησιμοποιείτο επίσης για να δηλώσει και τους ιδίους τους αγώνες.

Κάθε Ολυμπιάδα έπαιρνε την ονομασία της από τον νικητή σταδιοδρόμο και τον αύξοντα αριθμό της με βάση την πρώτη. Συμβατικά ως πρώτη θεωρήθηκε αυτή που νίκησε ο Ηλείος Κόροιβος το 776 π.Χ. Η αριθμηση των Ολυμπιάδων έγινε από τον σοφιστή Ιππία τον Ηλείο, γύρω στα 400 π.Χ., ο οποίος πιθανόν να χρησιμοποίησε αρχεία του ιερού ή ακόμα και προφορικές διαδόσεις. Ο Αριστοτέλης, αλλά και αργότερα ο Ερατοσθένης, καθώς και ο Φλέγων από τις Τράλλεις και ο Ιούλιος Αφρικανός συμπλήρωσαν τον κατάλογο του Ιππία με τις Ολυμπιάδες των επόμενων αιώνων. Ο θεαμός της εκεχειρίας, που προέβλεπε την αναστολή των εχθροπραξιών για ένα καθορισμένο χρονικό διάστημα το οποίο άρχιζε με την αναγγελία των αγώνων, καθιερώθηκε με την ιερή συνθήκη ανάμεσα σε τρεις βασιλείς: τον Ιφίτο των Ηλείων, τον Κλεοσθένη των Πισατών και τον Λυκούργο της Σπάρτης.

Οι οπλιτοδρόμοι έτρεχαν με κράνος, ασπίδα και κνημίδες. Ο οπλίτης δρόμος άργησε να εισαχθεί στους Ολυμπιακούς Αγώνες. Ο Πανοσανίας λέει πως στην Ολυμπία φυλάγονταν στο ναό του Δία 25 χάλκινες ασπίδες τις οποίες μοίραζαν στους οπλιτοδρόμους για να τις κρατούν στους αγώνες. Η ποικιλία των σχημάτων στα κράνη και των εμβλημάτων στις ασπίδες φανερώνουν ότι στην προπόνηση αλλά και στους περισσότερους αγώνες οι αθλητές χρησιμοποιούσαν τα προσωπικά δικά τους όπλα.

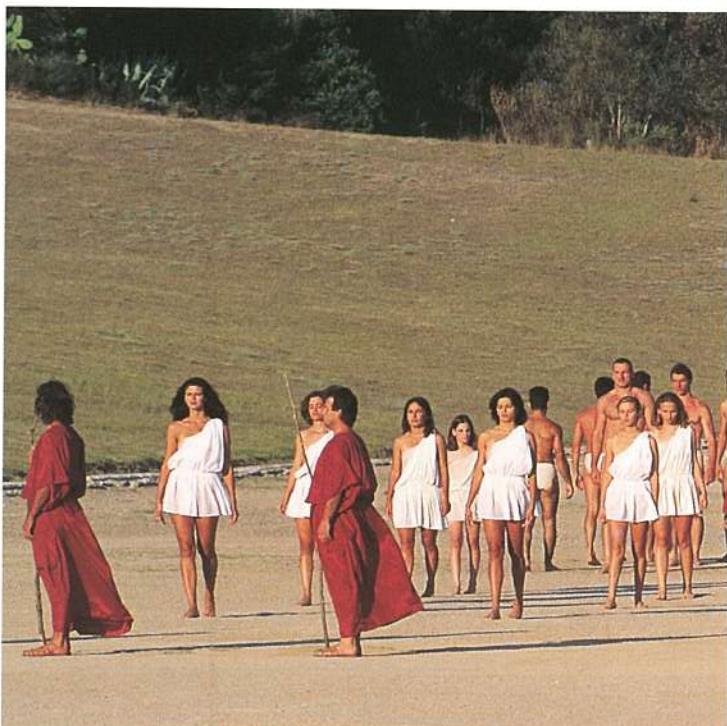

Η αναγγελία των αγώνων γινόταν με σπονδοφόρους - πολίτες της Ηλιδας, που στεφανωμένοι με κλαδιά ελιάς και κρατώντας στο χέρι το ραβδί του κήρυκα, έφεραν από πόλη σε πόλη σε όλο τον ελληνικό κόσμο το μήνυμα της ιερής εκεχειρίας, της οποίας ήταν εγγυητές. Κατά την εκεχειρία: α) σταματούσε κάθε εχθροπραξία και επιτρεπόταν ελεύθερα η προσπέλαση στη χώρα της Ηλείας, που κηρυσσόταν ουδέτερη και απαραβίαστη. Επι πλέον, όσοι επιθυμούσαν να παρακολουθήσουν ή να πάρουν μέρος στους αγώνες ήταν ελεύθεροι να περάσουν ακόμη και από τις χώρες με τις οποίες η πατρίδα τους βρισκόταν σε πόλεμο. β) Απαγορευόταν αυστηρά η είσοδος στην Ηλεία σε οποιοδήποτε οπλισμένο ή σε ομάδα στρατού. γ) Απαγορευόταν η εκτέλεση οποιασδήποτε θανατικής ποινής.

Η σπουδαιότητα της εκεχειρίας ήταν ότι σαν ελεύθερος θεσμός είχε αναγνωριστεί συνειδητά από όλους τους Ελληνες και είχε γίνει σεβαστός.

Αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι μέσα στα 1200 περίπου χρόνια ζωής των Ολυμπιακών Αγώνων, οι παραβάσεις που έγιναν ήταν ελάχιστες και ασήμαντες.

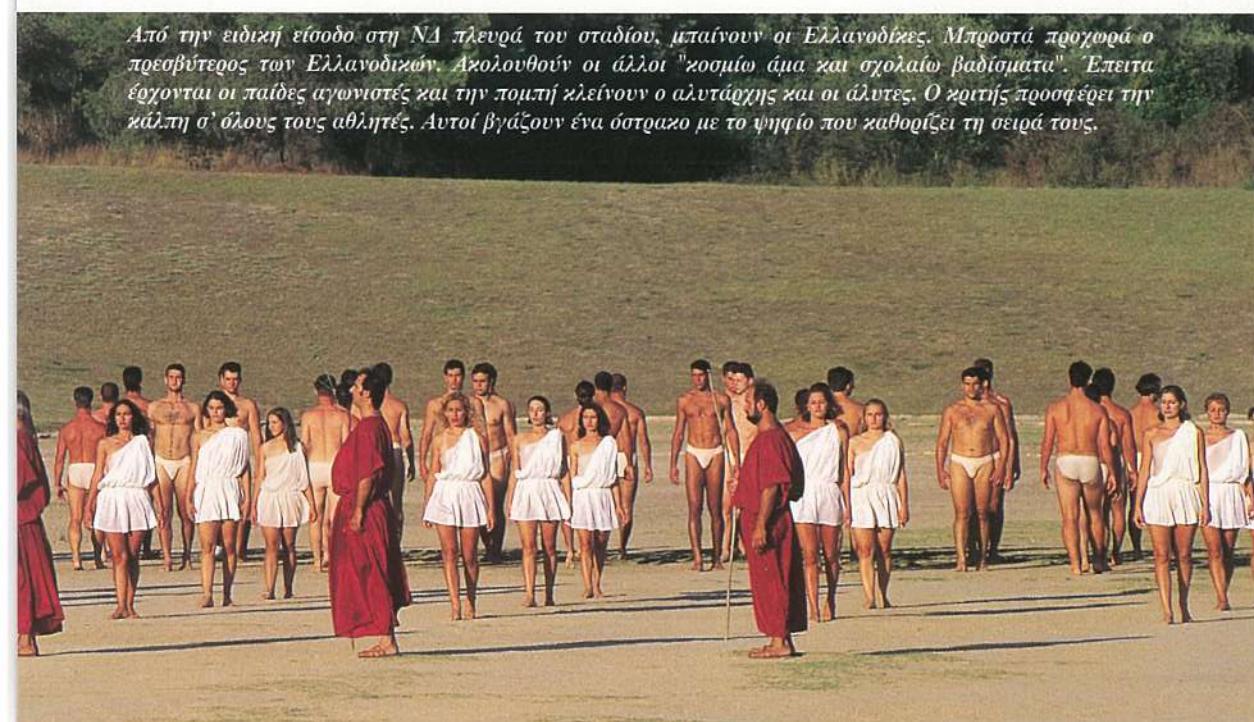
Οι επόπτες στους Ολυμπιακούς Αγώνες έβγαιναν με κλήρο από την Ολυμπιακή Βουλή, την οποία αποτελούσαν οι μεγάλοι Ηλείοι γαιοκτήμονες. Επόπτες και κριτές των αγώνων, οι Ελλανοδίκες. Αυτοί με τους τερείς αποτελούσαν το Ολυμπιακό Θρησκευτικό Συμβούλιο. Οι Ελλανοδίκες έμπαιναν στο στάδιο κρατώντας κλαδιά φοίνικα στα χέρια.

Ο Ελλανοδίκης υψώνει το κλαδί του φοίνικα, ο σαλπιγκτής σαλπίζει και αμέσως μετά ο κήρυκας κηρύσσει την έναρξη των αγώνων. Έπειδή πολλοί ήταν οι ικανοί κήρυκες και σαλπιγκτές που διεκδικούσαν την τιμή να εξαγγέλλουν τα αγωνίσματα και τους νικητές, από την 96η Ολυμπιάδα καθιερώθηκαν και γι' αυτούς αγώνες και όσοι νικούσαν αποκτούσαν το προνόμιο να σαλπίζουν και να κηρύσσουν κατά την Ολυμπιάδα. Παράδειγμα διάσημου σαλπιγκτή ήταν ο Πρόδωρος από τα Μέγαρα. Κέρδισε επί δέκα συνεχείς Ολυμπιάδες των αγώνων των σαλπιγκτών.

Από την ειδική είσοδο στη ΝΔ πλευρά του σταδίου, μπαίνουν οι Ελλανοδίκες. Μπροστά προχωρά ο πρεσβύτερος των Ελλανοδικών. Ακολουθούν οι άλλοι "κοσμίω ἄμα και σχολαίω βαΐσματα". Έπειτα έρχονται οι παιδες αγωνιστές και την πομπή κλείνουν ο αλυτάρχης και οι άλυτες. Ο κριτής προσφέρει την κάλπη σ' όλους τους αθλητές. Αυτοί βγάζουν ένα ύστραγο με το ψηφίο που καθορίζει τη σειρά τους.

◀ Απέναντι ακριβώς από τους Ελλανοδίκες σε ειδικό κάθισμα στο βωμό της Δήμητρας Χαρούνης καθόταν η ιέρεια της θεάς. Τα ήραί παν διεξάγονταν λίγο πριν την Ολυμπιάδα, σύμφωνα με μια παράδοση είχαν καθιερωθεί από το συμβούλιο των 16 οεβάσιμων γυναικών της Ηλείας, που έπλεκαν το πέπλο της Ήρας.

Ανάμεσα στο Πελοπείον, όπου θυσίαζαν οι άντρες ▶ πριν τους αγώνες και το Ιπποδάμειον όπου οι παρθένες συμβολικά προσέφεραν κοινή θυσία, υπήρχε ο βωμός του Δία. Δεκάδες βωμοί σ' όλους τους θεούς ιδρύθηκαν με τον καιρό. Στο βωμό, όμως του Δία γίνονταν όλο το χρόνο θυσίες από επισκέπτες προσκυνητές. Η επισημότερη θυσία γινόταν στα Ολύμπια την πρώτη ημέρα από τους ιερείς και την τελευταία από τους νικητές.

Υπήρχαν επισημείς αποστολές των πόλεων, οι αντιπροσωπείες που λέγονταν «θεωρίες». Τόσο μεγάλη σημασία έδιναν οι διάφορες πόλεις στη θεωρία τους, ώστε όχι μόνο πολυάριθμα μέλη τις αποτελούσαν, αλλά πολύτιμα ήταν και τα δώρα που έστελναν στον μεγάλο Δία, στις πολλές θεότητες που λατρεύονταν, στην Αλτη και στους άρχοντες της Ηλιδας. Οι πόλεις φιλοδοξούσαν να συγκροτήσουν τις αντιπροσωπείες τους από τους πιο εκλεκτούς πολίτες. Αυτοί λέγονταν θεωροί και αρχηγός τους επίσημος ήταν ο αρχιθεωρός. Θεωρίες έστελναν οι πόλεις μόνο στους τέσσερις Πανελλήνιους Αγώνες (Πύθια, Νέμεα, Ισθμία, Ολύμπια). Οι αγωνιστές έπρεπε να είναι Έλληνες. Στους βάρβαρους απαγορευόταν η συμμετοχή. Δεν επιτρεπόταν να πάρουν μέρος οι δούλοι. Μετά την υποδούλωση της χώρας στους Ρωμαίους, η διάταξη για τη συμμετοχή μόνο των Ελλήνων έπαψε να ισχύει και οι Ρωμαίοι γίνονταν δεκτοί. Μια διάταξη που οι Ηλείοι τηρούσαν αυστηρά ήταν πως οι αθλητές έπρεπε να πάνε στην Ολυμπιάδα ένα μήνα πριν την έναρξη των αγώνων για να προπονηθούν

κάτω από την επιβλεψη των Ηλείων κριτών. Από τους αγώνες αποκλείονταν όσοι είχαν διαπράξει φόνο ή είχαν κλέψει από ναό, αλλά και όσοι είχαν παραβιάσει την εκεχειρία, είτε άτομα ήταν ή πόλεις.

Στους μυθικούς χρόνους ο αθλοθέτης ήταν και ο κριτής. Μόνο στην 50η Ολυμπιάδα, το 584π.Χ. έγιναν δύο αγωνοθέτες ή Ελλανοδίκες. Αργότερα έγιναν εννιά. Απ. αυτούς τρεις επέβλεπαν τους ιππικούς αγώνες, τρεις το πένταθλο και οι υπόλοιποι τα άλλα αγωνίσματα.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ήταν στεφανίτες: το μοναδικό βραβείο, το άθλον, για τους νικητές ήταν ένα στεφάνι από κλαδί ελιάς, ο κότινος.

Αυτοί που είχαν ως έργο τους την προετοιμασία των αθλητών και γενικότερα την σωματική αγωγή των νέων ήταν ο παιδοτρίβης, ο γυμναστής, ο αλειππής. Ο αρχαιότερος ήταν ο παιδοτρίβης (από το ρήμα τρίβω, με την έννοια του ασκώ) ειδικός προγυμναστής. Γυμναστής και παιδοτρίβης συνυπήρχαν και συνεργάζονταν για τον ίδιο σκοπό. Ο γυμναστής που είχε ευρύτερη μόρφωση στην τέχνη της προπόνησης, καθόριζε τις λεπτομέρειες

και το πρόγραμμα, και ο παιδοτριβής το εφάρμοζε παρακολουθώντας τον αθλητή και δίνοντάς του τις σχετικές πρακτικές οδηγίες.

Έργο του αλείπτη ήταν να αλειφεί με λάδι τα σώματα των νέων και των ανδρών που επρόκειτο να ασκηθούν. Αυτό το απλό στην αρχή έργο εξελίχτηκε σε επιστημονική μάλαξη των μυών του σώματος, που αποτέλεσε βαθμιαία ουσιαστικό μέρος και συμπλήρωμα της καλής προπόνησης.

Από το 776π.Χ. και ως την 13η Ολυμπιάδα (728π.Χ.) ο αγώνας δρόμου σταδίου ήταν το μόνο αγώνισμα στο ιερό και η διεξαγωγή του κρατούσε μόνο μια ημέρα. Αν και από τις επόμενες Ολυμπιάδες άρχισαν να προστίθενται σιγά-σιγά νέα αγωνίσματα, ο αγώνας δρόμου παρέμεινε το κύριο αγώνισμα της Ολυμπίας και ο νικητής σε αυτό έδινε ως το τέλος το όνομά του σε κάθε Ολυμπιάδα.

Η εισαγωγή των υπολοίπων αγωνισμάτων ακολούθησε την παρακάτω σειρά:

14η (724π.Χ.): δίαιυλος

15η (720π.Χ.): δόλιχος

18η (708π.Χ.): πένταθλο και πάλη

23η (688π.Χ.): πυγμή

25η (680π.Χ.): τέθριππο

33η (648π.Χ.): αγώνας ιππου κέλητος και παγκράτιο

37η (632π.Χ.): δρόμος και πάλη παιδων

41η (616π.Χ.): πυγμή παιδων

65η (520π.Χ.): οιπλίτης δρόμος

70η (500π.Χ.): απήνη (καταργήθηκε από την 84η

93η (408π.Χ.): συνωρίς

99η (384π.Χ.): τέθριππο με πώλους

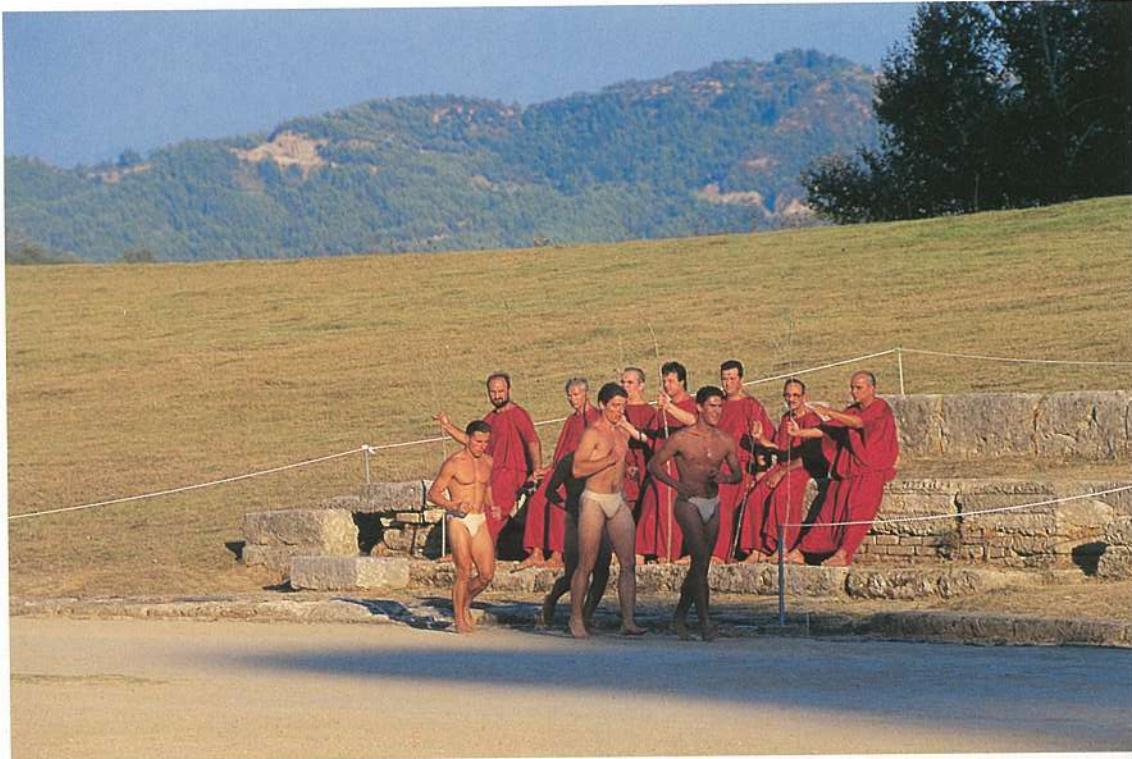
128η (268π.Χ.): συνωρίς με πώλους

131η (256π.Χ.): αγώνας πώλου κέλητος

145η (200π.Χ.): παγκράτιο παιδων

Το στάδιον αναλογούσε στην Ολυμπία με 192, 27 μέτρα. Ο δίαιυλος ήταν δρόμος δύο σταδίων. Ο ιππιος τεσσάρων σταδίων, ο δόλιχος επτά έως και 24 στάδια. Ο οιπλίτης δρόμος ήταν 2 ή 4 στάδια. Η λαμπαδηδρομία ή λαμπάς 2.500μ. (διεξάγονταν στα Παναθήναια). Το άλμα γινόταν με αλτήρες (λίθινα ή μοιλύβδινα βάρη που κρατούσαν στα δύο τους χέρια όταν πηδούσαν για να πετύχουν με το ζύγιασμα του σώματος καλύτερα αποτελέσματα).

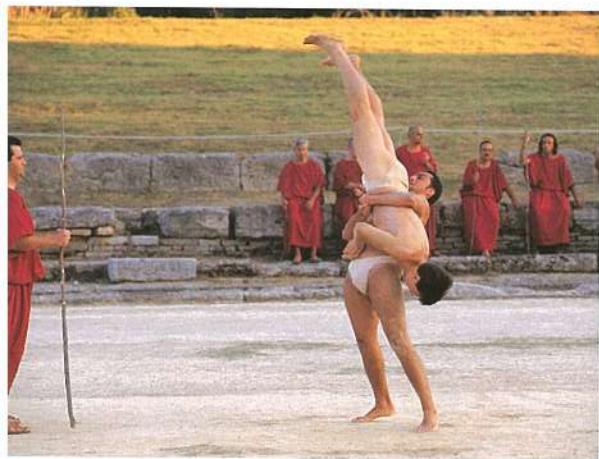

▲ Οι Ελλανοδίκες κάθονταν σε ειδική εξέδρα. Στην αρχή ο θεομός ήταν κληρονομικός και ισόβιος. Όταν όμως αυτοί έγιναν περιουσότεροι, πιθανόν μετά το 581π.Χ η εκλογή γινόταν με κλήρο ανάμεσα στους Ηλείους πολίτες. Είχαν για βοηθούς τους τον αλυτάρχη και τους άλιτες, τους μαστιγοφόρους ή φαβδούχους που εκτελούσαν τις αποφάσεις τους. Εκλέγονταν για μια Ολυμπιάδα και η εκπαίδευσή τους διαρκούσε δέκα μήνες.

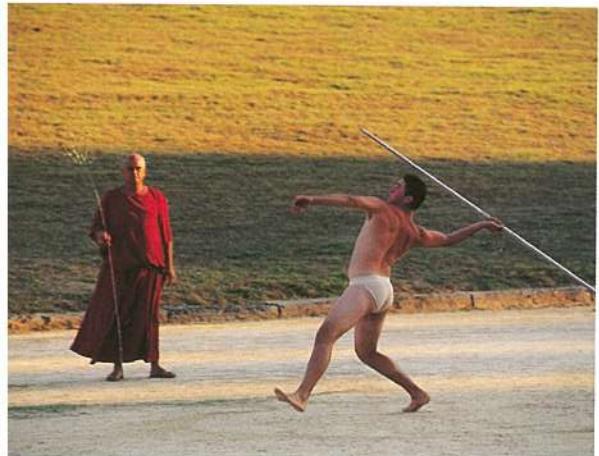
Ο Δισκος, απαιτούσε ρυθμό, ακρίβεια και δύναμη και ήταν αγώνισμα που αγαπούσαν ιδιαίτερα οι Έλληνες. Αργότερα έγινε ένα από τα αγωνίσματα του πένταθλου. Το Ακόντιο, ήταν δύο ειδών. Εκηβόλος ακοντισμός, βολή σε μήκος και στοχαστικός ακοντισμός, βολή σε προκαθορισμένο στόχο. Κυριάρχησε ο εκηβόλος που αποτελούσε ένα από τα αγωνίσματα του πένταθλου.

Η Πάλη, ήταν μέρος του πένταθλου αλλά και αγώνισμα ανεξάρτητο στους πανελλήνιους αγώνες. Τα είδη της πάλης ήταν δύο: η όρθια πάλη ή σταδαία και η αλινδησις ή κύλησις ή κάτω πάλη. Στην πρώτη αρκούσε ο παλαιοτής να ριξει κάτω τον αντίπαλό του. Στη δεύτερη, δεν ήταν αρκετή η πτώση. Ο αγώνας εξακολουθούσε ώσπου να αναγκαστεί ένας από τους δύο να παραδεχτεί την ήττα του, να «απαγορεύσει». Ο αθλητής σήκωνε το χέρι του με τον δεικτή ή τον δεικτή και το μέσο τεντωμένο για να τον δει ο κριτής.. Η Πυγμή, από τα παλαιότερα αθλήματα. Οι πυγμάχοι τύλιγαν γύρω στα χέρια τους,

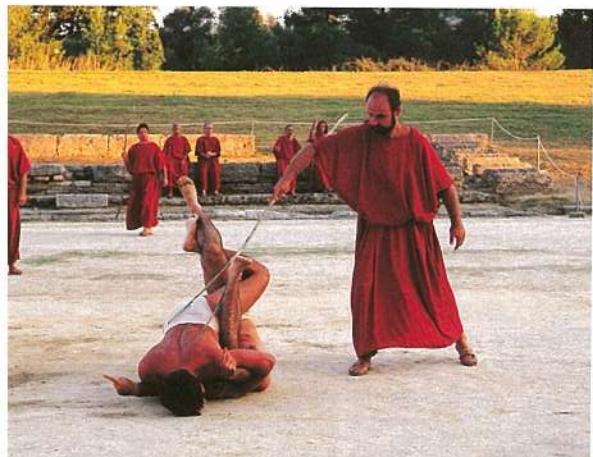
► Ο οπλίτης δρόμος τελείται τελευταίος το απόγευμα της 4ης μέρας. Είναι η μόνη μορφή αγωνίσματος δρόμου, "ανεξαρτήτως αποστάσεως", που δέχεται ο Πλάτων στους "Νόμους" του για την άσκηση των νέων της ιδεατής του Πολιτείας, με αποκλειστικό σκοπό την εκπαίδευσή τους για τον πόλεμο.

Το αγώνισμα της πάλης.
Ο γητημένος πέφτει στο έδαφος με το κεφάλι. Για να ανακηρυχθεί κάποιος νικητής στην όρθια πάλη έπρεπε να φίξει κάτω τρεις φορές τον αντίπαλό του, οπότε λεγόταν "τριακτή". Ο Πλούταρχος ονομάζει την πάλη "τεχνικώτατον και πανουργότατον των αθλημάτων". Γνωστές μεθόδοι ήταν η Θεσσαλική, η Σικελική και η Λακωνική. Φημισμένοι ήταν και οι Αργείοι γι' αυτό κι έχει μείνει η φράση "Αργείων α πάλα, ου λίβνων".

Ο Πλάτων και ο Ξενοφάνης μιλούν για ιππείς που έριχναν ακόντιο και συστήνονταν έφιππο ακοντισμό σαν πολύ χρήσιμη άσκηση.
Ο έφιππος στοχαστικός ακοντισμός, ήταν αγώνισμα στους Παναθηναϊκούς Αγώνες. Στην Ιλιάδα αναφέρεται ότι οι στρατιώτες του Αχιλλέα κοντά στην παραλία διασκέδαζαν ρίχνοντας δίσκους, σιδερένια ακόντια και τοξεύοντας.

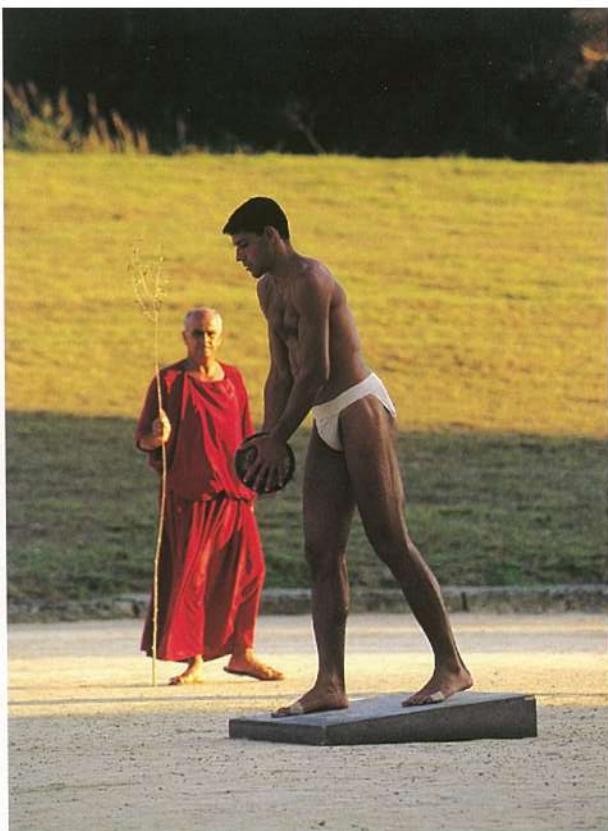
Τα χτυπήματα που έδιναν οι παγκρατιστές ήταν πιο ανώδυνα από των πυγμάχων, με τη διαφορά ότι στο παγκράτιο ο αθλητής μπορούσε να κρατά τον αντίπαλό του με τένα χέρι και να τον κτυπά με τόπο. Η θέση του αθλητή που θα έπεφτε πρώτος ήταν δύσκολη γιατί ο αντίπαλος έπεφτε πάνω του, τον ακινητοποιούσε με τα πόδια και έχοντας τα χέρια ελεύθερα τον χτυπούσαν ή τον έκανε αποτυχτική λαβή.

Ο δίσκος ήταν ένα αγώνισμα που απαιτούσε ρυθμό, ακρίβεια και δύναμη και ήταν ιδιαίτερα αγαπητό στους τοπικούς και μεγάλους πανελλήνιους αγώνες.

Όλη η διαδικασία φύγησ του δίσκου, οι ελεύθερες και ρυθμικές κινήσεις προτομασίας, η συγχέντρωση, η στροφή του κορμού, η αιώρηση του δίσκου προς τα κάτω και τέλος η εκσφενδόνιση του με τη συμμετοχή όλων των δυνάμεων του σώματος, πρόσφεραν μια εικόνα απαράμιλλης πλαστικής ομορφιάς.

τους Ιμάντες, λουριδες από μαλακό δέρμα βοδιού, που χρησιμευει για να κάνουν την άρθρωση του καρπού στερεή και να σταθεροποιούν τα δάκτυλα.

Το Παγκράτιον: συνδυασμός πάλης και πυγμής με γυμνά χέρια. Το πιο επικίνδυνο και το πιο σκληρό από όλα τα αγωνίσματα.

ΤΑ ΗΡΑΙΑ

Ια πρώτη φορά αναβιώσαν και τα Ηραία. Αγώνες παρθένων, παράλληλα με τους ανδρικούς αγώνες, γίνονταν στην Ολυμπία κάθε τέσσερα χρόνια και πανελλήνιοι αγώνες δρόμου παρθένων προς τιμήν της θεάς Ήρας. Η ελληνική σκέψη που έδωσε τιμητική θέση στη γυναικά, δεν μπορούσε να την αγνοήσει και στην Ολυμπία.

Τα Ηραία, όπως λέγονταν οι αγώνες αυτοί, είχαν καθιερωθεί προς τιμήν της Ήρας, κατά μια παράδοση από την Ιπποδάμεια, μετά το γάμο της με τον Πέλοπα και κατά μια άλλη, από το συμβούλιο των 16 σεβάσμιων γυναικών της Ηλείας που ἐπλέκαν το πέπλο της Ήρας, που κατά τον δο π.Χ. αιώνα είχαν αναλάβει να ειρηνέψουν τη χώρα της Ηλίδας, να οργανώνουν τελετουργικούς χορούς και να αγωνισθετούν το δρόμο. Οι νέες αγωνίζονταν χωρισμένες σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με την ηλικία τους -παιδική, εφηβική και νεανική- σε διαδρομές μήκους 500 ποδιών (160μ.), αντίστοιχη των 5/6 του σταδίου.

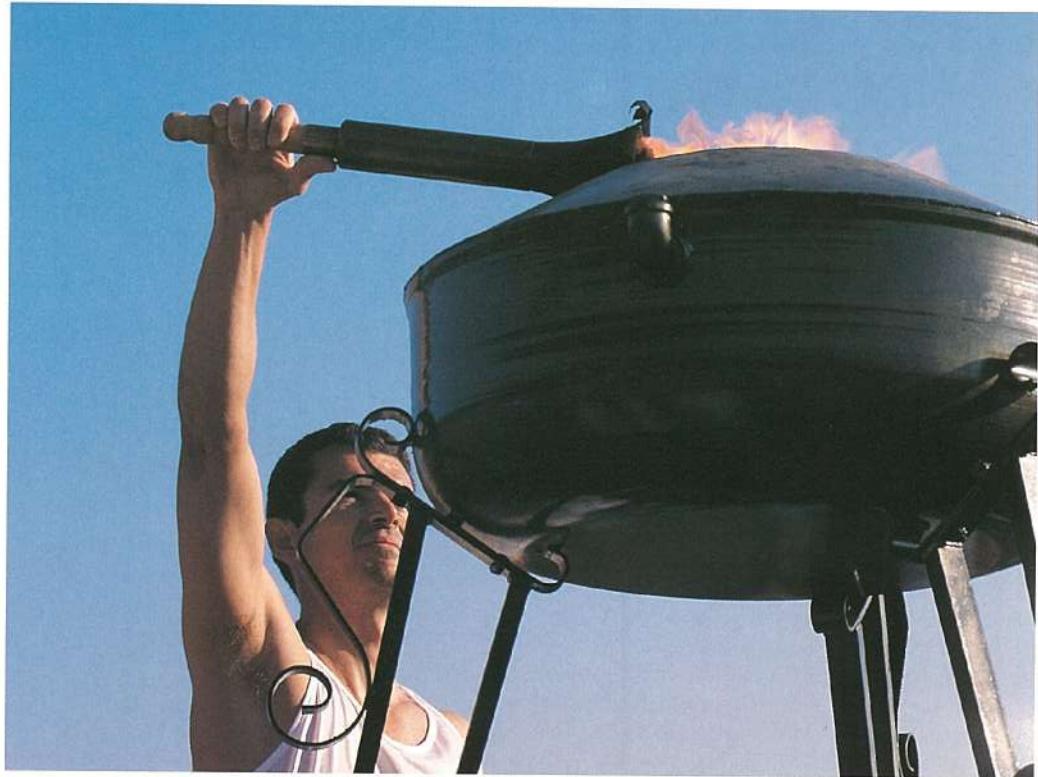
Έτρεχαν με λυτά μαλλιά και ντυμένες με

κοντό χιτώνα που άφηνε γυμνό το δεξιό ώμο αως το στήθος. Το έπαθλο για τις νικήτριες ήταν ένα στεφάνι ελιάς, ένα μεριδιο από την αγελάδα που θυσιαζόταν στην Ήρα και το δικαίωμα να αναθέσουν την εικόνα τους.

Τα Ηραία δεν ήταν το μόνο αγώνισμα δρόμου των γυναικών στην αρχαιότητα. Υπήρχαν και άλλα, όλα συνδεδεμένα με ιεροτελεστίες (Σπάρτη, Κυρήνη). Όμως αυτό της Ολυμπίας είχε τη μεγαλύτερη αιγλή και την ευρύτερη ακτινοβολία.

Παρόλο που οι γυναικες αποκλείονταν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες, υπήρχε περίπτωση να αναγορευτούν νικήτριες. Αυτό γινόταν στους ιππικούς αγώνες, όπου νικητής στεφόταν όχι ο ηνίοχος ή ο ιππέας, αλλά ο ιδιοκτήτης του αλόγου ή του άρματος. Έτσι παρουσιάστηκαν περιπτώσεις όπου νικητής ήταν γυναίκα.

Η Κυνίσκα, η κόρη του Σπαρτιάτη βασιλιά Αρχιδάμου, ήταν η πρώτη γυναίκα που νίκησε στο τέθριππο, το 392π.Χ. και μετά ακολούθησαν και άλλες, κυρίως Σπαρτιάτισσες.

ΤΑ ΛΥΚΑΙΑ

Το 1997 τελέστηκαν οι τελευταίοι αγώνες του αιώνα. Πρόκειται για αθλητικούς και μουσικούς αγώνες του Αρκαδικού λαού, αφιερωμένους στο Λύκαιο Δία και τον Πάνα. Καθιερώθηκαν από το μυθικό Λυκάονα που βασίλεψε μετά τον Πελασγό. Πρώτη μνεία γίνεται από τον Πίνδαρο, που χαρακτηρίζει τα Λύκαια σαν την σημαντικότερη και παλαιότερη γιορτή των Ελλήνων μετά τα Ελευσίνια. Τα αρχαία Λύκαια μέχρι τον 2ο μ.Χ. αιώνα ετελούντο στο Λύκαιον Όρος, στα εκεί ιερά των θεών Δία και Πάνα και ήταν μέρος θρησκευτικής γιορτής που ένωνε το νικητή με το θείο. Μετά μεταφέρθηκαν στη Μεγαλόπολη.

Πιθανή εποχή τέλεσης των αγώνων ήταν ο Ιούλιος ή αρχές Αυγούστου και η περιοδικότητά τους κάθε τέσσερα χρόνια. Τα αρχαία Λύκαια ήταν η πρώτη κοινή γιορτή των ανθρώπων, η πρώτη μαζική ανθρώπινη εκδήλωση και γεννήθηκαν στο

▲
Λυκαιονίκες! Μνήμες ιερές!
Ζείτε παγκόσμια, παναιώνια!
Τη δόξα σας, δεν την εμάφαναν,
μήδε καιροί, μήδε τα χρόνια.
Λυκαιονίκες! Μνήμες ιερές!
Των τάφων κλείσατε το στόμα
Ειρήνης φως, ζωής ανάβατε,
που καίγετ' άσθετον ακόμα!
("Στους Αρχαίους Λυκαιονίκες"
του Νίκου Ι.Δασκαλόπουλου)

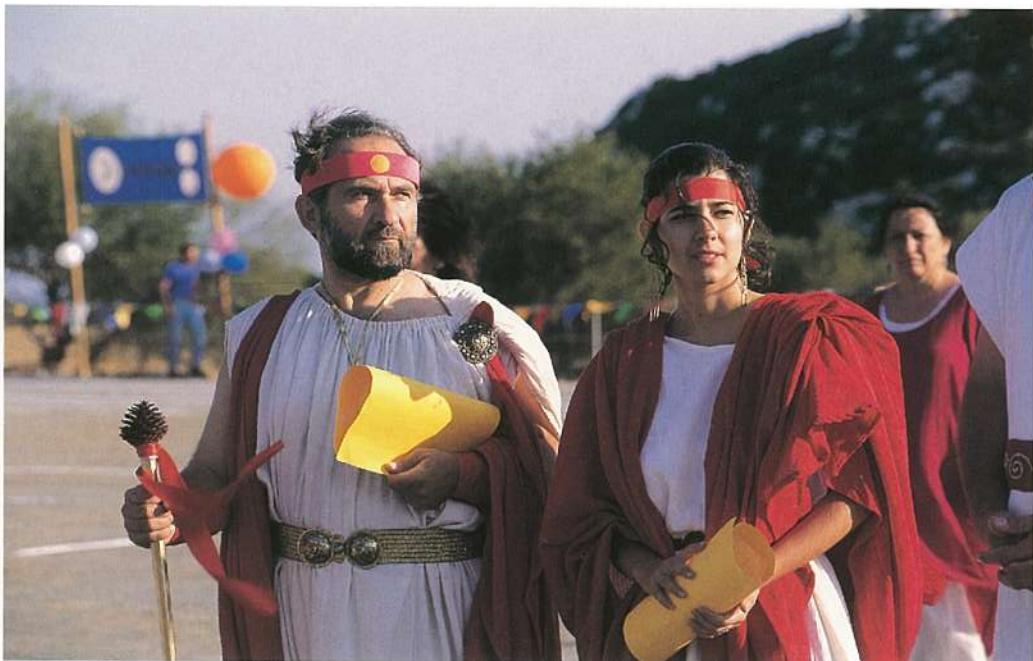
►
Ο Ελλανοδίκης με τον βοηθό του
λέγο ποιν αποφασίσονν.
Οι κανονισμοί όταν
παραβιάζονταν(κι αυτό γινόταν
σπάνια) επιβάλλονταν ποινές:
χρηματικό ποσό, αποκλεισμός από
τους αγώνες και σωματικές ποινές.
Τις εκτελούσαν, σύμφωνα με το
Θουκυδίδη ο αλντάρχης με τους
άλυτες και τους ραβδούχους.

μεταίχμιο της απογείωσης από τα ζωάδη προς τα πνευματικά ενδιαφέροντα, για αυτό εμπλέκονται μυθολογικά και στις δύο αυτές περιόδους.

Στην αρχή γινόταν θυσία στο βωμό του Λύκαιου Δία στην κορυφή του Λύκαιου Όρους και μετά πραγματοποιούνταν πλήθος από αθλητικά και ιππευτικά αγωνίσματα ανδρών και παιδών και επιπλέον μουσικοί αγώνες. Προσδιορίζονταν από το όνομα του αρχιερέα του Δία ή του Πάνα επι της ιερατείας του οποίου τελούνταν. Από τα κυριότερα αγωνίσματα αναφέρονται ο δίαιυλος, το στάδιο, ο δόλιχος, το πένταθλο, το παγκράτιο, η πάλη, η πυγμή, οι αρματοδρομίες, η συνωρίς, το

βελανιδιάς ή αγριελιάς και ένα χάλκινο τριποδίσκο. Οι αθλητές και οι αθλήτριες που συμμετέχουν οφείλουν να γνωρίζουν ότι αγωνίζονται αποκλειστικά και μόνο ως άτομα και με εντελώς ουδέτερα χρώματα, αντιπροσωπεύοντας μόνο τον τόπο της γέννησής τους ή της καταγωγής τους. Η κορυφή του Λύκαιου Όρους (1430μ.) είναι φωτεινή, πραγματικά πνιγμένη μέσα στο φως του Πελοποννησιακού χώρου και προσφέρει στον επισκέπτη μια μοναδική θέα που εξουσιάζει το μισό Μοριά.

Στην κορυφή του βουνού αυτού όπου γεννήθηκε και λατρευόταν με πολύ σεβασμό ο Λύκαιος Δίας, υπήρχε ο περίφημος βωμός των θυσιών (γης χώμα

τέθριππον πιλικόν, το τέθριππον τέλειον. Τα σύγχρονα Λύκαια αναβιώσαν για πρώτη φορά το 1973, από το Σύλλογο Ανω Καρυωτών και την κοινότητα Ανω Καρυών Αρκαδίας. Οι αγώνες συνέχισαν την τετραετή περιοδικότητά τους.

Έχουν σαν κέντρο τους τον αρχαιολογικό χώρο του Λύκαιου όρους και σαν λίκνο τους την ιερή κορυφή του βουνού. Γίνονται στο ίδιο ακριβώς σημείο, με τον ίδιο σχεδόν αρχαιοπρεπή τρόπο και σε ύψος 1300μ.

Οι Λυκαιονίκες στεφανώνονται με κλαδι

του Παυσανία) και το άβατο τέμενος του θεού όπου πιστεύοταν ότι η ύλη έχανε τον ίσκιο της και έφεγγε μοναχή της, ανατρέποντας έτσι όλα τα φυσικά φαινόμενα.

Αυτός ο βωμός και το τέμενος του Λύκαιου Δία, όπου απαγορεύοταν η είσοδος ανθρώπων αποτελούσαν το υπαίθριο ιερό, το σπουδαιότερο και σεβαστότερο σε όλη την Αρκαδία, όπου οι αρχαίοι τιμούσαν το μεγάλο θεό στον φυσικό ναό της ιερής Αρκαδικής κορυφής, την οποία θεωρούσαν και σαν κέντρο της γης,

Στην αναβίωση των Λύκαιων δόθηκε μεγάλο βαφτύτητα στο τελετουργικό μέρος. Με την ανατολή κιόλας του ήλιου οι ιέρεις θα θυσιάσουν στο Λύκαιο Δία. Απ' αυτό το βωμό η φλόγα θα φύγει και με το χέρι ενός δρομέα θα οδηγηθεί και θα μεταλαμπαδεύτει στο στάδιο, όπου οι αθλητές είναι έτοιμοι για την εκκίνηση.

Γι αυτό το λόγο, κατασκεύασαν και τους δύο υψηλούς κίονες που πάνω τους υπήρχαν οι δύο χρυσοί αετοί που συμβολικά κοιταζαν ο ένας προς την ανατολή και ο άλλος προς τη δύση, πιστεύοντας πως αν πετούσαν και έκαναν το γύρο του κόσμου θα είχαν συνάντηση στο ίδιο ακριβώς σημείο, δείγμα ότι το σημείο αυτό ήταν ο ομφαλός της γης.

Ο ήλιος στην περιοχή αυτή ανατέλλει πρώτα στην ιερή κορυφή και αργότερα στον Επικούρειο Απόλλωνα, που είναι αρκετά χαμηλότερα σε ύψος και σε απόσταση 5χλμ. σε ευθεία γραμμή προς τα δυτικά. Όταν έβγαινε ο ήλιος φωτίζε τους χρυσούς αετούς της κορυφής και οι ακτίνες αντανακλούσαν στο άγαλμα του Απόλλωνα στις Βάσσες. Το άγαλμα είχε τοποθετηθεί έτσι ώστε να δέχεται ταυτόχρονα με τους αετούς τις πρώτες ηλιαχτίδες, πολύ πριν ακόμα ανατείλει ο ήλιος εκεί. Ο Παυσανίας αναφέρει ότι οι ηλιαχτίδες δημιουργούσαν ένα φωτοστέφανο γύρω από το κεφάλι του αγάλματος του θεού Απόλλωνα, δείγμα ότι ο κραταιός Λύκαιος Δίας της κορυφής έστελνε το φωτεινό του μήνυμα στον Επικούρειο Απόλλωνα.

Ο Δίας γεννήθηκε στη θέση «Κφητέα» του βουνού κοντά στο μετέπειτα δημιουργημένο άλσος του Παυσανία ή Πύθιου Απόλλωνα και ανατράφηκε από τρεις ντόπιες νύμφες, την Αγνώ, τη Νέδα και τη Θεισόα.

Κάτω από τις δύο κορυφές του Λυκαίου «Αι-Λιάς» και «Διαφόρτι» (Διου φέρει) που δίνουν ανάγλυφο τον κύριο όγκο του βουνού, βρίσκεται ένα μικροσκοπικό οροπέδιο θεϊκής γαλήνης και ομορφιάς ονομαζόμενο «Κάτω Κάμπος» ή «Ελληνικό», εκεί υπάρχουν τα ερείπια των ιερών του Δια και του Πάνα, ξενώνας, μεγάλη στοά, κρήνες, δεξαμενές και πολλά άλλα κτίσματα και κατασκευές καθώς και το ξακουστό Στάδιο, στο οποίο υπάρχουν ακόμα οι πέτρες της αφετηρίας και ο μοναδικός ιππόδρομος του οποίου μερικά ειδώλια λίθινα βρίσκονται ακόμα.

Στο στάδιο και στο Ιπποδρόμιο αυτό γίνονταν κάθε τέσσερα χρόνια αθλητικοί,

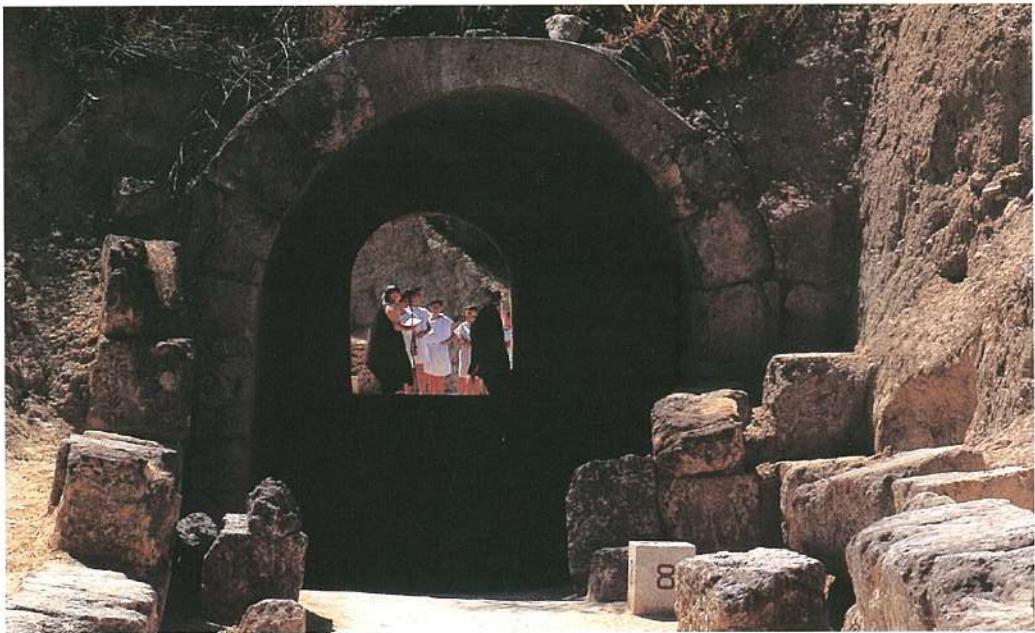
ιπποδρομικοί και μουσικοί αγώνες, τα Λύκαια. Ολόκληρος ο όγκος του Λυκαίου Όρους προσφέρεται για πεζοπορίες, ορειβασίες, ποδηλασίες, περιπάτους, επισκέψεις αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων.

Το Λυκαίον Όρος διαθέτει μια εξαιρετική διαύγεια και φωτεινότητα που θεωρούνται μοναδικές, για μια και μεγαλοπρεπή ανατολή, για μια μαγευτική δύση, καθώς και για μια αξέχαστη βραδιά με πανσέληνο το καλοκαίρι.

Όλα αυτά διπλά στο εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία, στην κορυφή του βουνού, στο άβατο τέμενος του Λυκαίου Δια, στο χώρο των θυσιών και στα πανάρχαια μάρμαρα της ιερής κορυφής των Αρκάδων.

Οι μέρεις αποχωρούν. Η ατμόσφαιρα, εδώ στην κορυφή του Λυκαίου όρους, στα 1300μ., γίνεται όλο και πιο μυστικιστική. Έρχεται και πλησιάζει το πνεύμα των αγώνων, όπως αυτοί τελούνταν από τους αρχαίους Έλληνες. Σα να αναστίνει κανείς, μέσα στη γαλήνια ατμόσφαιρα που τότε επικρατούσε.

Στην αρχαιότητα, ο αθλητής, ο προπονητής και ο κριτής πλησίαζαν το στάδιο από το ναό του Δία, περνούσαν σ' ένα κτίριο με κινοοστοιχία στις τρεις πλευρές, εσωτερικά. Αυτό ήταν το Αποδυτήριο, όπου οι αθλητές ετοιμάζονταν για τους αγώνες, γδύνονταν, άλειφαν το σώμα τους με λάδι και θερμαίνονταν πριν εισέλθουν στη θολωτή σήραγγα που οδηγούσε στον αγωνιστικό στίβο.

ΤΑ ΝΕΜΕΑ

Tο στάδιο της Νεμέας, όπου Πανελλήνιοι αγώνες διεξάγονταν κάθε δύο χρόνια (πιθανώς τέλη Ιουλίου, αρχές Αυγούστου), κατασκευάστηκε γύρω στα 330-320π.Χ. Απαρτιζόταν από τέσσερα βασικά μέρη: το στίβο, το γύρω αμφιθεατρικό χώρο, όπου κάθονταν οι θεατές, τη στοά εισόδου για τους Ελλανοδίκες και τους αθλητές και το αποδυτήριο.

Τα αρχαίο στάδιο πήρε το όνομά του από τη λέξη «στάδιο» που αρχικά ήταν μονάδα μέτρησης ίση με 600 πόδες. Ο αρχαίος «πους» ποικίλε ελαφρά από τόπο σε τόπο: στην Ολυμπία ήταν 32,05 cm, στη Νεμέα 29,65. Το συνολικό μήκος του στίβου ήταν 178μ. και τα μικρά τετράγωνα κολωνάκια κατά μήκος των πλευρών του στίβου όριζαν 100 πόδες.

Οι αγώνες δρόμου ξεκινούσαν από τη λιθινή αφετηρία (βαλβίδα) που είχε δύο αυλακώσεις για τα δάχτυλα των ποδιών των αθλητών, οι οποίοι χωρίζονταν σε

σειρές από κάθετους ξύλινους στύλους. Οι προεξέχοντες λίθοι στις άκρες της αφετηρίας έφεραν ένα μηχανισμό (ύπληξ), που εξασφάλιζε ταυτόχρονη εκκίνηση χωρίς άκυρες εκκινήσεις, για όλους τους δρομείς.

Μια επιτροπή 10 Ελλανοδικών από το Άργος, οι οποίοι φορούσαν μαύρα ιμάτια, επόπτευε τους αγώνες από μια ξύλινη εξέδρα που στηριζόταν σε λιθινες βάσεις και σ' ένα παράλληλο χαμηλό ωμόπλινθο τοίχο. Σε οποιαδήποτε στιγμή, υποεπιτροπές των Ελλανοδικών, ειδικευμένες σε διαφορετικά αγωνίσματα, βρίσκονταν στο στίβο του σταδίου συνοδευόμενες από δούλους που μαστίγωναν αθλητές ενόχους αντικανονικών ενεργειών.

Ο ήχος της σάλπιγγας καλούσε το πλήθος στο στάδιο για τα αγωνίσματα και έρχονταν από όλες τις μεριές όπου είχαν περάσει τη νύχτα κατασκηνώνοντας στην ύπαιθρο. Στο μεταξύ, οι Ελλανοδίκες και οι αθλητές των αγωνισμάτων εκείνης της

ημέρας ήταν κάτω στο βωμό, μπροστά στο ναό του Δία τελώντας θυσίες στον βασιλιά των θεών και ορκιζόμενοι να υπακούσουν στους κανονισμούς των αγώνων. Ενώ το πλήθος έπαιρνε τη θέση του, οι Ελλανοδίκες και οι αθλητές προσέρχονταν, σε μεγαλοπρεπή πομπή, απ' την Ιερά οδό στο αποδυτήριο και στη στοά.

Οι γυμνικοί αγώνες στα Νέμεα, αποτελούνταν από αγώνες δρόμου, το πένταθλο (δρόμος ταχύτητας, ακόντιο, δίσκος, άλμα εις μήκος και πάλη), την πυγμαχία, την πάλη και το παγκράτιο. Ο νικητής της πάλης ήταν ο αθλητής που έριχνε τον αντίπαλό του τρεις φορές στο χώμα.

Οι νικητές της πυγμαχίας και του παγκράτιου ήταν αυτοί που επιζούσαν ή αυτοί των οποίων οι αντίπαλοι παραδίδονταν και το έδειχναν σηκώνονταν το δείκτη τους. Για τουλάχιστον ορισμένα απ' αυτά τα αγωνίσματα (και σίγουρα για το άλμα) ένας

αυλήτης βοηθούσε τον αθλητή να αποκτήσει τον αναγκαίο ρυθμό για πλήρη συντονισμό. Οι αθλητές χωρίζονταν σε τρεις ομάδες, ανάλογα με την ηλικία τους: τους «παιδες», τους «εφήβους» και τους «άνδρες» (άνω των 20 ετών).

Όπως οι Ολυμπιακοί αγώνες έτσι και αυτοί δεν περιελάμβαναν αρχικά μουσικούς αγώνες. Τέτοιοι διαγωνισμοί (αυλός, λύρα, άσμα) προστέθηκαν στα Νέμεα κάποια στιγμή, όχι πολύ μετά από την κατασκευή του σταδίου και ίσως είναι ο λόγος για το καμπύλο, σε θεατρικό σχήμα, νότιο άκρο. Εντούτοις, διαγωνισμοί για κήρυκες και σαλπιγκτές υπήρχαν εδώ πολύ νωρίτερα. Οι νικητές αυτών των αγώνων ήταν υπεύθυνοι για την αναγγελία των επακόλουθων ατομικών αγωνισμάτων, των ονομάτων των αγωνιζομένων και των νικητών.

Στο τέλος κάθε αγωνισματος ο νικητής έπαιρνε ένα κλαδί φοινικα και μια ταινία, η οποία δενόταν γύρω από το κεφάλι του,

Στα Νέμεα, οι Ελλανοδίκες ήταν ντυμένοι στα μαύρα, σύμβολο του πένθους για το θάνατο του βρέφους Οφέλτη. Οι αρχαιολόγοι αναφωτιούνται αν πλάγματι ανατολικά τον σταδίου υπήρχε το σημείο εκείνο όπου προσέφεραν το στεφάνι από άγριο σέλινο ως βραβείο στους νικητές, σε ανάμνηση και πάλι του θανάτου του Οφέλτη.

σαν σημάδι της νίκης.

Αργότερα, διεξαγόταν τελετή απονομής κατά την οποία όλοι οι αθλητές δέχονταν το επίσημο σύμβολο της νίκης, ένα στεφάνι από άγριο σέλινο. Με την επιστροφή στην πόλη του ο νικητής μπορούσε να προσδοκά δωρεάν σίτιση για το υπόλοιπο της ζωής του.

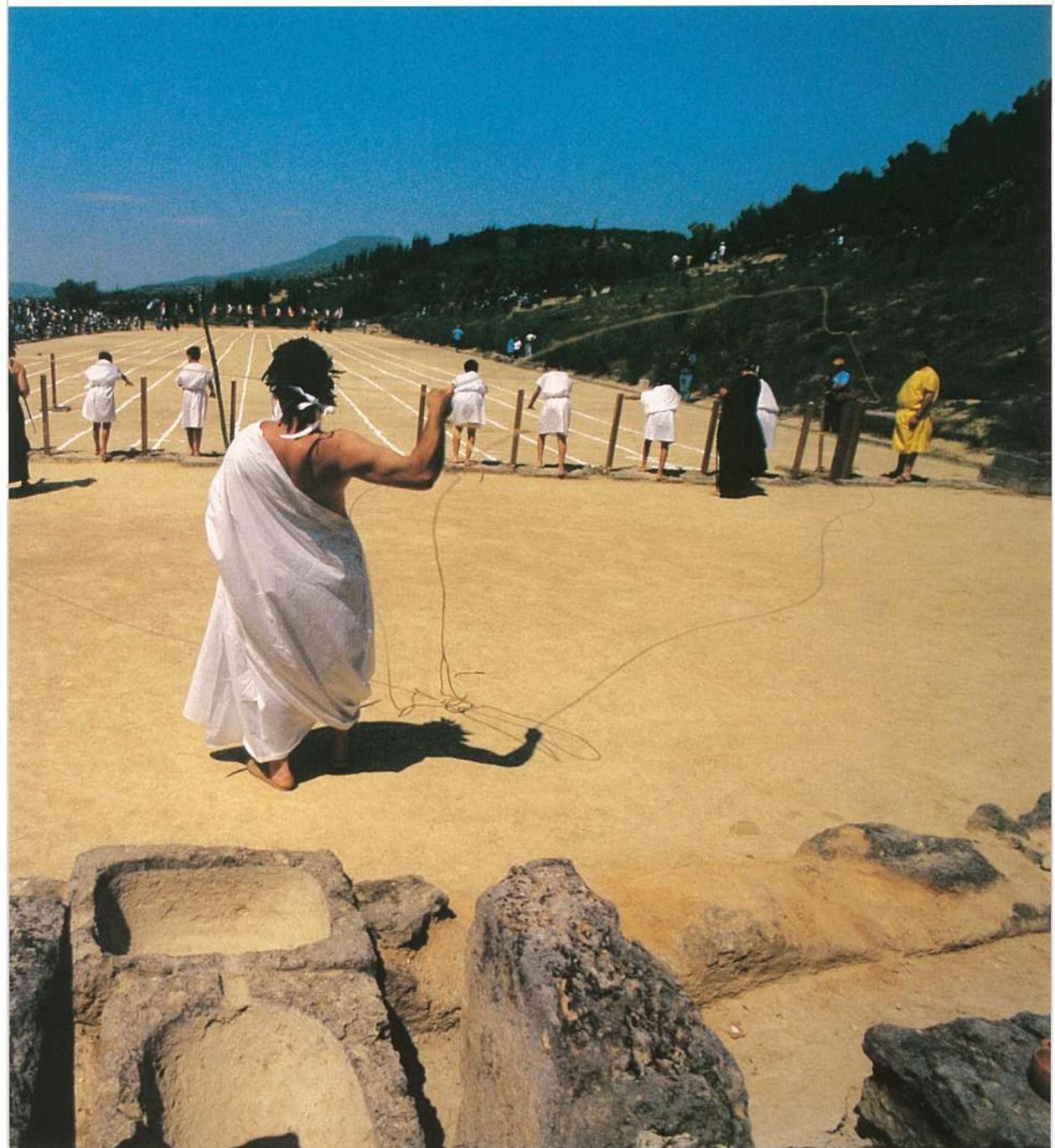
Οι ιπποδρομίες αποτελούνταν από αγώνες δρόμου κελήτων, συνωρίδων (άρματα συρόμενα από δύο ιππους) και τέθριππον 4.200μ., 5.600μ., 8.400μ. σε μήκος αντίστοιχα. Εφόσον ο νικητής του αγώνα ήταν και ο ιδιοκτήτης των ιππων, πόλεις-κράτη και γυναίκες μπορούσαν να λάβουν μέρος (χωρίς όμως να είναι και παρόντες) και να νικήσουν. Οι αγώνες διεξάγονταν στον ιπποδρόμο, ο οποίος πιθανόν βρισκόταν στη σχετικά επιμήκη επιπεδή επιφάνεια δυτικά από το ναό του Δία. Δεν έχει ακόμα ανακαλυφθεί.

Η ανασκαφή του αρχαίου σταδίου της Νεμέας, άρχισε το 1974 και περατώθηκε το 1991. Το 1992 και 1993 διαμορφώθηκε και αναπτύχθηκε σε αρχαιολογικό χώρο. Ήταν και είναι μια προσπάθεια που ξεκίνησε και ολοκληρώθηκε από το Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Μπέρκλεϋ, σε συνεργασία με την Αμερικανική Σχολή Κλασσικών Σπουδών της Αθήνας και κάτω από την επιβλεψη της Ελληνικής Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

Η πρώτη σύγχρονη Νεμεάδα διεξήχθη την

Ο μηχανισμός εκκίνησης. Πρόκειται για μια χαρακτηριστική, διπλά χαραγμένη αφετηρία, με υποδοχή για κάθετες δοκούς που οριοθετούσαν τους διαδρόμους των δρομέων. Σε κάθε άκρη της αφετηρίας υπάρχουν προεξέχουσες λίθινες βάσεις για την τοποθέτηση του μηχανισμού, που έδινε σημείο εκκίνησης του αγώνα δρόμου.

Ο κριτής τραβά το σχοινί, δίνοντας έτοι την εκκίνηση. Οι αθλητές ξεκινούν τον αγώνα δρόμου. Μερικά μόλις βήματα βόρεια της αφετηρίας υπάρχει μια τετράγωνη λίμνη βάση που σύμφωνα με τους αρχαιολόγους θα πρέπει να στήριζαν μια κάθετη δοκό, τοποθετημένη εκεί να δείχνει το σημείο στροφής σ' αυτό το άκρο του σταδίου.

1η Ιουνίου 1996.

Με τη λήξη των αγώνων, αθλητές, σαλπιγκτές και κήρυκες με τους Ελλανοδίκες προσευχήθηκαν στη Γη:

*Ιερή Γη ης Αρχαίας Ελλάδας
Μητέρα Γη αγαπημένη
Μητέρα κάθε λαού που γεννήθηκε ποτέ¹
Μητέρα αυτής της φλόγας
Εμπιστευόμαστε τη φλόγα αυτή
Πάλι στη δική σου φροντίδα
Φύλαξε τη φλόγα αυτή
Φύλαξε την ελπίδα
Που καίει λαμπρά μέσα της
Ότι όλοι οι λαοί του πλανήτη σου
Ότι όλοι εμείς που είμαστε παιδιά σου
Θα ζήσουμε με ειρήνη
και αγάπη
Μέχρι να συναντηθούμε πάλι
στη Γη της Νεμέας.*

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

μύθος λέει ότι το βρέφος Οφέλητης, γιός του Λυκούργου και της Ευρυδίκης, τοποθετήθηκε από την τροφό του Υψηπύλη μέσα σε λίκνο από άνγριο σέλινο. Εκεί, βρήκε το θάνατο από δάγκωμα φιδιού, τη στιγμή που οι «Επτά επί Θήβαις» περνούσαν από τη Νεμέα, πηγαίνοντας στη Βοιωτία. Συντετριμμένοι από το γεγονός αυτό, οι Επτά, έδωσαν στο βρέφος το όνομα Αρχέμορος (αρχή κακής μοίρας) και για να εξευμενίσουν τους θεούς οργάνωσαν τα πρώτα Νέμεα, σαν αγώνες προς τιμή του νεκρού. Σύμφωνα με την παράδοση οι πρώτοι αγώνες των ιστορικών χρόνων έγιναν το 573 π.Χ. και συνέχισαν σαν αγώνες πλέον με πανελλήνιο κύρος να γίνονται κάθε δύο χρόνια, εκ περιτροπής με τους αγώνες της Ολυμπίας, των Δελφών και της Ισθμίας. Στην κλασική εποχή και οι τέσσερις αυτοί αγώνες ήταν ίδιας σημασίας, όπως φαίνεται και από τους επινικιους στίχους του Πινδάρου, καθώς και από το γεγονός ότι οι αρχαίοι Αθηναίοι

πρόσφεραν δωρεάν σίτηση στους πολίτες που είχαν νικήσει σε έναν από αυτούς τους αγώνες.

Αρχικά τα Νέμεα τελούνταν κάτω από τον έλεγχο και την εποπτεία των Κλεωνών, αλλά τον 5ο π.Χ. αιώνα το Αργος άρχισε να ασκεί διαρκώς αυξανόμενη επιρροή. Στα τέλη του αιώνα ο ναός του Διός στη Νεμέα είχε καταστραφεί και παρέμενε ερειπωμένος για αρκετές δεκαετίες. Στο διάστημα αυτό οι αγώνες τελούνταν αλλού, κατά πάσα πιθανότητα στο Αργος.

Στη δεκαετία 340-330 π.Χ. πιθανόν με Μακεδονική πρωτοβουλία, οι αγώνες ξανάγιναν στη Νεμέα, όπου άρχισε τότε και ένα μεγάλο οικοδομικό πρόγραμμα, που περιελάμβανε το σημερινό ναό του Διός, το Στάδιο, τον Ξενώνα, τα Λουτρά, καθώς και άλλα οικοδομήματα.

Αλλά η καινούργια ευημερία υπήρξε σχετικά εφήμερη, γιατί γύρω στο 270 π.Χ. οι αγώνες μεταφέρθηκαν από τη Νεμέα στο Άργος.

Παρόλο που το 235 π.Χ. ο Αρατος ο Σικυώνιος επιχείρησε να επιστρέψουν τα Νέμεα, και οι αγώνες λάμβαναν χώρα εναλλάξ στη Νεμέα και στο Αργος, σύντομα ο Αρατος έλυσε τις διαφορές του με το Αργος, και οι αγώνες στη Νεμέα σταμάτησαν για άλλη μια φορά. Σε όλη την αρχαιότητα έκτοτε οι αγώνες γιορτάζονταν στο Αργος και όταν τον 2ο μ.Χ. αιώνα ο Παυσανίας επισκέφθηκε τη Νεμέα είδε και περιέγραψε έναν εγκαταλειμμένο τόπο, όπου η στέγη του ναού είχε ήδη καταρρεύσει και δεν υπήρχε σχεδόν καμία δραστηριότητα.

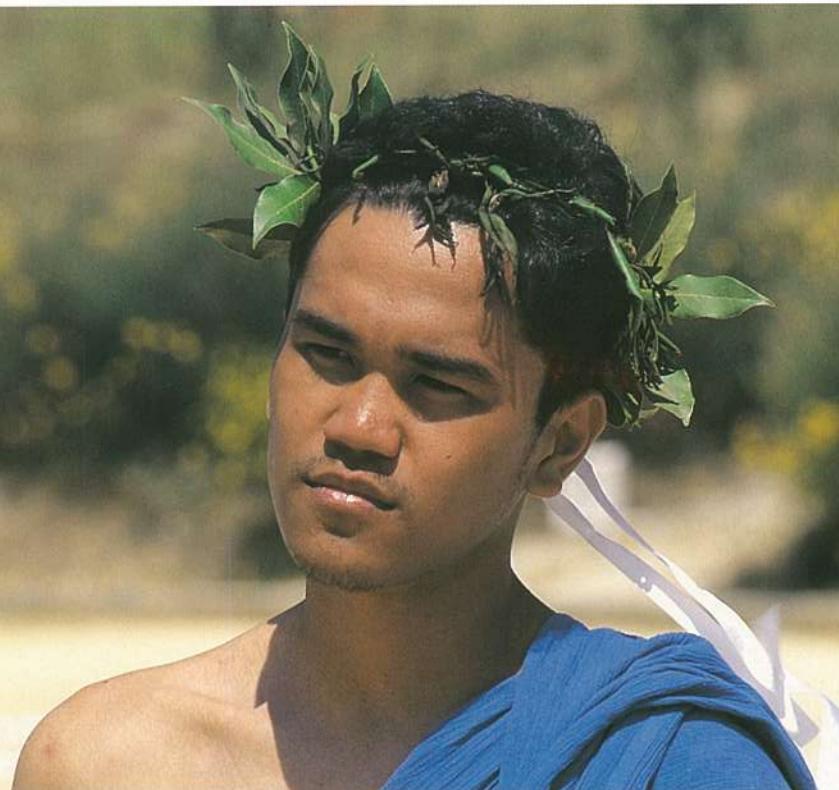
Τον 5ο και δο μ.Χ. αιώνα, σημειώνεται μια αναγέννηση στη Νεμέα με τη μορφή μιας μικρής παλαιοχριστιανικής αγροτικής κοινότητας, που τα οικονομικά της επαρκούσαν για να κατασκευασθεί, με αρχαία κομμάτια από τον ναό -κυρίως του Διός- αλλά και από άλλα κτίρια, μια βασιλική κατά μήκος της νότιας πλευράς του παλαιού ιερού. Η κοινότητα αυτή διαλύθηκε απότομα από την επιδρομή των Σλάβων στη δεκαετία 580-590 μ.Χ.

Έως το 19ο αιώνα δεν έχουμε σχεδόν καθόλου ίχνη ανθρώπινης παρουσίας στη Νεμέα, παρόλο που φαίνεται ότι στα μεσαιωνικά χρόνια υπήρχαν μερικές σύντομες αναλαμπές δραστηριότητας.

Ο Σύλλογος για την Αναβίωση των

Νέμεων Αγώνων ιδρύθηκε ως νόμιμο σωματείο το 1995 με σκοπό να ξαναζωντανέψει τα αρχαία Νέμεα στο ίδιο στάδιο που γιορτάζονταν 2.300 πριν. Εδώ, οι αρχαίοι Έλληνες οργάνωναν πανηγύρια που ανήκαν στον ίδιο κύκλο αγώνων μ'

Αυτή η παρόρμηση για ειρήνη, παρόλο που περιοριζόταν σε λίγες μόνο ημέρες κάθε χρόνο, ήταν η πρώτη στην ιστορία της ανθρωπότητας σε οργανωμένο τακτικό και διεθνές επίπεδο. Επομένως τα αρχαία πανηγύρια στη Νεμέα, Ολυμπία, Δελ-

Ο Ιφιτος καθιέρωσε ως έπαθλο τον κότινο, ύστερα από χρησμό του Μαυτείου των Δελφών. Ο κότινος κοβόταν πάντα από την ίδια γέφυρη αγγιελιά την Καλλιστέφανο που φύτρωνε πίσω από τον ναό του Δία, στην Ολυμπία. Ένας παις αμφιθαλής (που η μητέρα και ο πατέρας τους βρίσκονταν στην ζωή) έκοβε με χρυσό ψαλίδι τόσα κλαδιά από το δέντρο, όσα και τα αγωνίσματα. Τα πήγαινε μέσα στο ναό της Ήρας και τα ακοντιζόντες πάνω σε χρυσελεφάντινη τράπεζα με παραστάσεις των αγωνισμάτων έργο του γλύπτη Κολώτη. Από εκεί τα έπαιρναν οι Ελλανοδίκες για την στέψη των νικητών.

αυτούς που γίνονταν στους Δελφούς, την Ισθμία και την Ολυμπία.

Για ένα χρονικό διάστημα κάθε χρόνο, σ' έναν απ' αυτούς τους χώρους εναλλάξ, μια ιερή εκεχειρία σταματούσε κάθε πόλεμο και εχθρότητα. Όλοι οι Έλληνες, Αθηναίοι και Σπαρτιάτες, Κορίνθιοι και Αργείτες, Μακεδόνες και Κρήτες, αναγνωρίζοντας την κοινή τους ανθρώπινη υπόσταση, συγκεντρώνονταν εκεί όλοι μαζί.

φούς και Ισθμία είναι οι κατευθείαν πρόγονοι των σημερινών Ολυμπιακών Αγώνων καθώς και των Ηνωμένων Εθνών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

"Οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αρχαία Ελλάδα. Η ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων."
"NEMEA" Stephen G. Miller/University of California
"Η Ολυμπία" T. Δημόπουλου